

Herdenking Zeetransporten – 23 september 2025

Lars Bannink

Militairen, veteranen, lieve mensen,

Het heeft even geduurd voordat ik wist wat ik vandaag met u wilde delen. Al is dat alleen al omdat ik het een bijzondere eer vind dat ik mag spreken na twee van zulke iconen als Heiko en Adriaan van Dis. En des te meer omdat het vandaag jullie laatste keer in deze functie is. Wij als jongere generatie kunnen alleen maar trots zijn met zulke schouders waarop wij kunnen leunen. Daar ben ik jullie ontzettend dankbaar voor.

Als iemand van 30, heb ik het geluk gehad dat wij onze grootouders tot op late leeftijd hebben mee mogen maken. Onze grootvader Louk Bannink groeide op op Java en was krijgsgevangene aan de Birma-Siam spoorweg, hij overleed in 2022 op 100-jarige leeftijd. Hij heeft altijd veel kunnen vertellen over die tijd, hij vond het zijn taak om dat te doen. Veel minder vertelde mijn grootmoeder Els Bannink-Hartman, geboren op Sumatra en overlevende van Vrouwenkamp Halmaheira. Maar al jaren mag je haar alles vragen en ze zal je van alles vertellen. En dat doet ze nog steeds, al is ze wat ouder geworden: 102 inmiddels. Dat is onder andere te danken aan mijn ouders, haar lieve vrienden, de geweldige zorg, maar vooral ook haar buitengewone levenslust en interesse in de wereld. Zo zei ze afgelopen week nog toen ik bij haar bleef slapen: *Adriaan van Dis? Hij kan goed schrijven. Als die daar spreekt, moet je maar goed naar hem luisteren.* Dat doe ik maar al te graag.

Ik kan u vertellen wat mijn grootvader zijn ervaringen waren tijdens de oorlog, maar veel beter kan hij dat zelf. Het toeval wil dat ik afgelopen vrijdag op een bijzonder document stuitte dat ik nog niet eerder had gelezen. Een document dat mijn grootvader had geschreven op verzoek van mijn moeder – zijn schoondochter – precies 20 jaar geleden. In de volgende fragmenten beschrijft hij zijn overtocht van Tanjung Priok (Java) naar Singapore op de Tofuku Maru 1 en daarna naar Moulmein op de NN Maru 3.

16 oktober 1942

We hadden afgesproken om zo dicht mogelijk onderaan bij de trap een plaatsje te zoeken. Maar beneden aangekomen zagen we pas goed hoe de situatie was: alles zat reeds opgepropt op elkaar natuurlijk en wij werden onmiddellijk door een ned.officier(1ste Lt.) naar de volgende trap geduwd, die wij nogal verbouwereerd afdaalden en daar beneden was de chaos zo niet nog groter. We liepen struikelend en vallend de duisternis en hitte tegemoet, totdat we helemaal achterin het ruim "voelden", dat er nog enkele zitplaatsen waren. Waarheen zou de Jap ons brengen en hoelang zou die tocht duren en hoelang moesten wij in die zithouding blijven verkeren?

Als je een blik vult met drop en hij is vol, dan schud je een keer flink en dan blijkt dat je weer kunt doorgaan met vullen. Datzelfde gebeurde in het ruim ook... Na een uurtje varen hadden we plaats om zo half en half te kunnen gaan liggen.

Er waren meteen al mensen, die naar boven moesten om te benjo-en. Daar voor stond je dan alweer uren in de rij op de trap en boven op het dek voor de "WC". Het was dus zaak om zo weinig mogelijk naar boven te behoeven gaan. Plassen hoefde niet, want al het vocht, dat je binnenkreeg zweette je eruit. En veel eten kreeg je ook niet

*Onze groep was een 500 man sterk en die ging van boord en maakte een wandeltocht door down town Singapore, om uiteindelijk terecht te komen in een leeg en vrij nieuw kamp genaamd River Valley. Bij binnenkomst in het kamp werd gezegd in welke barakken wij ons konden installeren. Direct begaven we ons naar de tweede barak, waar we ons op een goede naar onze mening strategische plaats installeerden. Voldaan keken we naar de mensen die een plaats aan het zoeken waren, **totdat** diezelfde luitenant van de boot op ons afkwam en ordonneerde onze spullen op te pakken en ons te begeven naar een plaats helemaal achterin de barak. Toen we niet reageerden werd hij boos en zei: "Ik, F.F.C.von Feldhoven, Eerste Luitenant der Infanterie van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger, actief dienende, geef U het bevel onmiddellijk van hier te verdwijnen". Ik had intussen de tijd gekregen om te bedenken welk antwoord ik moest geven en zei: "Ik L.Bannink Militie Soldaat 2 de Klasse, zonder vooruitzichten, deel U mede, dat wij hier niet meer vandaan gaan" Even was het stil, toen draaide hij zich om.*

De periode in dat kamp behoorde tot de minst slechte van de kamptijd. Schreef hij. We moesten altijd in de haven werken; er waren 2 soorten corveeën nl. schapevlees uit de vrieskamers halen en naar de vrachtauto's brengen of schepen lossen.

Op 20 december 1942 – na ongeveer 6 weken - werden ze weer ingescheept op een Japans troepentransportschip, waarbij er van tevoren was bekend gemaakt, dat Lt. Von Feldhoven hierbij de leiding had. Hoewel alles naar mijn herinnering veel rustiger verliep, had hij ons toch weer te pakken. Op de eerste verdieping waren reeds soldaten van het japanse leger ondergebracht, dus wij liepen automatisch door naar de volgende trap en daar beneden stond de Luitenant, die ons meteen helemaal achter in het ruim onze plaats aanwees, maar nu wel met voldoende ruimte, omdat wij tot de eersten behoorden, die naar beneden kwamen met de bedoeling juist om ons zo dicht mogelijk bij die trap te kunnen gaan installeren. We gaven ons over en hoopten, dat we er eens levend uit zouden komen.

Tijdens de week van varen in een convooi van zes schepen vluchtten we eenmaal in een baai aan de Maleisische westkust. Er was namelijk een onderzeeër van de geallieerden gesignaleerd. Verder brak er ook dysenterie uit, maar er vielen nog geen doden. ... Op 27 december 's avonds lagen wij op de rede van Rangoon en de volgende ochtend stoomden we op naar de haven, waar meteen werd overgestapt op een klein scheepje, waarop we het heel ruim en goed gehad hebben. Max en Jan lagen helemaal op de bodem van het schip, voor zover ik me herinner en ik lag op een soort balkon, tegen de wand van de machinekamer. ... Ik kan alleen maar goede herinneringen hebben aan deze boottocht van 24 uur. Comfortabel in vergelijking met de 2 voorgaande schepen. Nadat we ons ligplaatsje hadden klaargemaakt ging er ineens in de wand van de machinekamer vlakbij ons een luikje open en verscheen er

een chinees hoofd dat vroeg of we zin hadden in wat eten. Ongelovig knikten wij van ja en vervolgens kwamen er steeds wat borden met heerlijk chinees eten. Er was zelfs zoveel, dat we ook onze bovenburen konden voorzien.

Het klinkt bijna alsof het verzonnen is, misschien was het inderdaad wel een manier van verwerking. In de stukken tekst lees ik zelfs dat ze op een gegeven moment muziek begonnen te maken en dat ook de Japanse bemanning zich daarmee vermaakte. Maar ook dat hij op de brug werd geroepen, met de vraag voor hoeveel hij zijn mooie uurwerk (een Rubina) wilde verkopen. Daar had hij geen zin in omdat hij die voor zijn 18de verjaardag had gekregen, de Japanners waren heel beleefd en drongen verder niet aan om het te verkopen. Met hun verrekijker gingen ze weer opzoek naar een ander horloge.

In de loop van de volgende ochtend (29 december 1942!!! – dit schreef hij met uitroeptekens) gingen we in Moulmein van boord en moesten we te voet naar de distr.gevangenis. Toen we onder de poort van de gevangenis liepen vroeg Jan, of ik me ooit had kunnen voorstellen dat ik op mijn verjaardag de gevangenis in zou lopen. Hij werd er 21. Gelukkig was er nog wel een stevige afscheiding tussen het gevangenis gespuis en ons. We bleven er 2 dagen en we werden toen per trein en vrachtauto naar ons eerste werkkamp RETPU vervoerd. Ook wel kamp kilometer 30.

Eenmaal daar hoorde ik van één van onze officieren dat er onderzocht was of we niet met het schip een ontvluchtingspoging hadden kunnen ondernemen. Er zat nogal wat marinepersoneel op ons schip en die zijn nagegaan of er voldoende brandstof zou zijn, het bleek echter zo marginaal dat men het niet heeft aangedurfd.

Ik denk, dat als men had geweten, wat ons nog te wachten stond, men wellicht anders had beslist.

Dankuwel.